Аялаймын сені, Қызылорда!

Ақмешіт апталығы

17 тамыз сенбі
№65 (2075)
2024 жыл

Газет 1994 жылдың 15 сәуірінен бастап шығады

• Қалалық қоғамдық-саяси әлеуметтік-ақпараттық тарихи-танымдық газет •
E-mail: akmeshit.kz@mail.ru

18 ТАМЫЗ – ШЕКАРАШЫЛАР КҮНІ

Бұл күн – еліміздің шекара шебін күзетіп жүрген шекарашылардың ерлігі мен жанқиярлық қызметіне құрмет күні. Шекарашылар жай ғана әскери қызметкерлер емес, олар ел тыныштығы мен қауіпсіздігінің сақшылары.

ШЕКАРА ШЕБІНДЕГІ САРБАЗДАР

1992 жылдың 18 тамызында Президент Жарлығымен Қазақстан Республикасының шекара әскері құрылды. Ал шекарашылар күні кәсіби мереке ретінде 2012 жылдан бері аталып келеді. 5 мемлекетпен шектесетін еліміз достық пен татулықтың ерекше үлгісін көрсетіп отыр. Бүгінде 15 мың шақырымнан асатын шекара бойында антқа берік, рухы асқақ қыз-жігіттер еңбек етеді. Бұл көлемнің біздің аймағымызға тиесілі бөлігі 700 шақырымға тең. ҚР ҰҚК Шекара қызметіне 32 жыл толса, Қызылорда облысы бойынша департаменті ел тыныштығын күзете бастағанына 25 жыл толып отыр.

– Шекарашылар күнімен қатар, Қызылорда облысы бойынша департаменттің құрылғанына 25 жылдығын атап өтуді жоспарлаудамыз. Әрбіріміз үшін бұл мерейтойдың маңызы зор, өйткені ширек ғасырда қауіпсіздікті қамтамасыз етуде көптеген маңызды мақсаттарға қол жеткіздік. Барлық қиындықтар мен кедергілерге қарамастан, біз шекараның сенімді қауіпсіздігін қамтамасыз ету жолында аянбай еңбек етудеміз. Біздің жұмысымыз мемлекетіміздің шекарасында қырағылық пен тұрақтылықты сақтауды талап етеді. Шекара қауіпсіздігі – батылдық, парыз, абырой және әрбір қызметкерлеріміздің күш-жігерінің арқасында ел іргесі күндіз-түні бақылауда, – дейді «Застава тарландары» республикалық қоғамдық бірлестігінің Қызылорда облыстық филиалының төрағасы Асан Худаяров.

2-БЕТТЕ

ҚАЛА ТЫНЫСЫ

Қызылордалықтар үшін жаз мезгілінде су қысымының төмендеуі өзекті мәселеге айналады. Биыл 6 айда қалаға 8,4 миллион текше метр су тартылған екен. Ал ол тұрғындар қолданысына дейін 5 кезеңнен тұратын механикалық тазартудан өткізіледі. Қала әкімі Нұржан Ахатовтың төрағалығымен өткен қоғамдық кеңестің кезекті отырысында осы және өзге де маңызды мәселелер қозғалды.

СУДЫҢ ЖАЙЫ ӘЛІ ДЕ ӨЗЕКТІ

Кеңесте қала басшысы халықтың талап-тілегін атқарушы билікке жеткізуде қоғамдық кеңестің рөлі зор екендігін тілге тиек етті.

– Қаламыздың қоғамдық-саяси, мәдени-рухани өміріне етене араласып, түрлі салаларда абыройлы еңбек етіп жүрген өздеріңізбен жақсы таныспын. Нағыз қоғам жанашырлары іріктелген құрам алдағы уақытта шаһарымыздағы күрмеулі мәселелерді шешуде аянбай еңбек ете береді деп сенемін, – деді Нұржан Сәбитұлы.

Жиында қозғалған алғашқы мәселе халықты сапалы ауыз сумен қамту жайы болды. Бүгінде қызылордалықтарға 78 ұңғыма арқылы және жер үсті су көзінен тәулігіне 85-90 мың текше метр су беріледі. Дегенмен жеке сектордағы тұрғындардың ауыз суды мақсатты жағдайда пайдаланбауы су шығынын көбейтіп, қысымның төмендеуіне әкелуде. Бұл ретте кеңес мүшелері тұтынушылардың қарызын өндіруге күш салу керектігін айтып, рейдтік бақылаулар ұйымдастыруды ұсынды.

Отырыста сонымен бірге мүгедектігі бар адамдарға кедергісіз орта құру жайы да талқыланды. Қазіргі таңда қалада 11557 адам мүмкіндігі шектеулілер санатында. Ерекше қажеттілігі бар адамдар үшін инфрақұрылымды жақсарту үшін 225 нысанды бейімдеу көздесе, бүгінде оның 70 пайызы стандартқа сәйкестендірілген екен. Қоғамдық көлікке мініп, түсуін оңтайландыру мақсатында арнайы қондырғылар жұмыс істейді. Сонымен бірге мүгедек жандар үшін қалада арнаулы 55 бағдаршам орнатылған. Бұдан бөлек 700-ге жуық мүгедектігі бар азаматқа 16 автокөлік «Инватакси» қызметін көрсетеді.

Үшінші мәселе бойынша кеңес отырысында Ақсуат ауылдық округінің әкімі екінші тоқсанда атқарылған жұмыстар барысын баяндады. Ауылдық округ әкімдігі бүгінде 5 түрлі бағыт бойынша «Электронды Үкімет» веб-порталы арқылы 84 жеке және заңды тұлғаға мемлекеттік қызмет көрсеткен. Округте жер учаскесін алу үшін 190 тұрғын кезекке тіркелген. Ауылда бұдан өзге де ауқымды жобалар жүзеге асырылуда. Бұл бағыттағы жұмыстармен қоғамдық кеңес мүшелері арнайы танысатын болады.

«Ақмешіт-ақпарат»

БУЛЛИНГ ДАУЫ – БАЛА ЖАУЫ

Соңғы жылдары ақпаратқа қолжетімділік артып, әлеуметтік желі қоғамдағы түйткілді мәселелерді талқыға салатын, халық пен Үкіметті байланыстыратын құралға айналды. Оған көпшіліктің қызу талқысына түсіп жататын күнделікті жаңалықтар дәлел. ЮНИСЕФ деректеріне сүйенсек, бүкіл әлемде 150 миллионнан астам бала мектеп қабырғасында және одан тыс жерде құрдастары тарапынан зорлық көріп, қудалауға ұшырайды. Елде де жағдай мәз емес. Әлеуметтік желілер мен интернет арқылы балаларға жасалған зорлық-зомбылықтың түр-түріне көзіміз көрді. Мәселен, құрбыларынан қорлық көріп, аяншты жолға түскен қызылордалық оқушы қыздың оқиғасы қоғамда қызу талқы тудырғанын білеміз. Мұның барлығы буллингтің белең алғанын білдірсе керек.

Қоғамдық денсаулық сақтау мамандарының мәлімдеуінше, қазақстандық жасөспірімдердің 13%-ы, шамамен әрбір 8 жасөспірімнің 1-еуі кибербуллингке ұшырайды. Жасөспірімдердің шамамен 11%-ы немесе 9 жасөспірімнің 1-еуі басқа балаларға киберәлімжеттік жасаушылар тобына қатысқан. Мемлекет басшысының өзі бала құқығына басымдық беріп, аталған мәселенің барын жасырған емес. Тіпті мәселенің түбегейлі жойылуы керек екенін айтқан болатын.

– Мен Президент Әкімшілігіне қылмыс жасағандарды заң жүзінде жазалау үшін осындай жағдайлардың бәрін айрықша бақылауға алуды тапсырдым. Мұндай адамдарға басқа айтар сөзім жоқ. Ішкі істер министрлігі, Бас прокуратура балалардың қауіпсіздігіне қатысты өздеріне жүктелген міндетті дұрыс атқаруға тиіс. Бала құқықтары жөніндегі омбудсмен мұндай жағдайлардың бәрін тіркеп, маған баяндауы қажет. Қатаң шара қолданамыз. Мектептерде зорлық-зомбылық жасаушыларды басқа жолмен тоқтату мүмкін емес. Білім ошақтарында қылмыстық психологияның таралуы секілді келеңсіздікті түбірімен жою керек, – деді Мемлекет басшысы.

2-БЕТТЕ

Өткен жылдың шілде айында Сырдарияның сол жағалауынан физика-математика бағытындағы мектеп-интернаттың іргетасы қаланған болатын. Құрылыс басындағы жұмыс қарқынын байқап, күннің аптап ыстығына қарамай маңдай терін төгіп жүрген еңбеккерлермен жүздесіп қайттық.

БІЛІМ ОШАҒЫНЫҢ ҚҰРЫЛЫСЫ ҚАРҚЫНДЫ

Ат шаптырым аймақты алып жатқан құрылыс алаңында «Промстройсервис Е» серіктестігінің мамандары еңбектенуде. Бірі сыртқы қасбетін қаптап жатса, енді бірі шатырдағы шаруаны реттеуде. Тағы бірі өжіредегі жұмысты ыңғайлап жатыр. Құрылыс басында учаске бастығы Ғани Қалқабаев жұмысты жүйелі жүргізуде.

– Мектеп-интернаттың 300 орындық жатақханасы бар. Білім ошағы 400 орынға арналған. Айналасы көгалдандырылып, ғимараттың алды мына үлкен көшеге қарап тұрады. Сәні мен сәулеті келіскен нысан болғалы тұр. Негізі жоба бойынша біз 2025 жылдың мамыр айында бітуіміз керек болған. Бірақ қазір күшейтілген режимдегі жұмыс кестесіне қарап, жаңа жылға дейін бітіреміз деп отырмыз. Әлбетте, жылдам бітіреміз деп сапаны ұмытып кетпейміз. Басты мақсат – сапалы ғимарат салу, – дейді Ғ.Қалқабаев.

2-БЕТТЕ

ШЫНЫМДЫ АЙТСАМ...

Асхат САЙЛАУ,
Қызылорда облыстық тарихи-өлкетану музейінің ғалым-хатшысы, ҚР Мәдениет саласының үздігі:

БІЗГЕ ҰЛТТЫҚ ИДЕОЛОГИЯ КЕРЕК

Қазақ тарихында есімдері алтын әріптермен жазылған тұлғалар мен тарихи орындарымыз жеткілікті. Әйтсе де, бүгінгі қоғамда олардың көпшілігі еленбей, тарихтан өз бағасын ала алмай жүр. Көңілдегі сан сауалды Қызылорда облыстық тарихи-өлкетану музейінің ғалым-хатшысы, ҚР Мәдениет саласының үздігі Асхат Қожагелдіұлына жолдаған едік.

3-БЕТТЕ

Қазақстандағы шекарашылар күні ресми мереке ғана емес, сонымен бірге ардагерлер мен жас шекарашылардың бас қосып, тәжірибе алмасып, білімдерін ортаға салатын кезі. Шерудеи бастап патриоттық шараларға дейін аймағымыздағы әскери-патриоттық қозғалысының жас шекарашылары аталған мерекеге белсенді қатысуда.

– Отанға мінсіз қызмет етіп, әскери құрылымның қалыптасуы мен өркендеуінде департаменттің әрбір әскери қызметкерінің қосқан үлесі орасан зор. Қиын қыстау кезеңдерде түпкі тамырынан көз жазып қалмай, табандылық таныта білді. Қазіргі таңда әскери-патриоттық қозғалыстың қатарында 300-ге жуық жас шекарашы бар. Ол Қызылорда қаласы,

ШЕКАРА ШЕБІНДЕГІ САРБАЗДАР

Шиелі, Қармақшы ауданындағы шалғай беттегі орналасқан мектеп пен колледждерде құрылды, – дейді ҚР ҰҚК Шекара қызметі Қызылорда облысы бойынша департаменті тәрбиелік, идеологиялық және кадрлық жұмыстары бөлімінің бастығы Нұрбек Абдиракинов.

– Қазіргі уақытта әскери борышын өтеп келген сарбаздарды келісімшарт негізінде жұмысқа орналастырудамыз. Ал жоғары білімі бар, әскери кафедраны тәмамдаған азаматтарды белсенді түрде қызметке қабылдаймыз. Қосымша ақпарат пен қызметке орналасу және қажетті мәліметтерді алу үшін Қызылорда қаласындағы департаментке келіп, қажетті ақпарат ала аласыз, – дейді кадрлық жұмыстар бөлімінің бастығы Данияр Жұпарбеков.

Шекара қызметі Қызылорда облысы бойынша департаменті тәрбиелік, идеологиялық және кадрлық жұмыстары бөлімінің бастығы Нұрбек Абдиракиновтың айтуынша, мерекеге орай шекара қызметінде ел тыныштығын күзетуде еселі еңбегімен бірқатар шекара қызметкерлері, сарбаздардың ата-аналары алғыс хаттармен марапатталады.

Кеудесіне Отанға деген ұлы махаббат пен жауапкершілікті сыйдырып, тәуелсіз Қазақстанның қауіпсіздігін қамтамасыз етіп жүрген сарбаздарды біз де төл мерекесімен құттықтаймыз.

Басы 1-бетте

София ХАЙРУЛЛАҚЫЗЫ

БУЛЛИНГ ДАУЫ – БАЛА ЖАУЫ

Мектептегі баланың әлімжеттікке ұшырауының себебі не? «Білім беру ұйымдарына кәмелетке толмағандар арасында мектеп буллингінің алдын алу бойынша әдістемелік ұсынымдар» оқулығының авторы Сәуле Амантаева буллингке ұшырайтындардың дені – тойтарыс бере алмайтын оқушылар екенін айтады.

– Көп жағдайда физикалық әлсіз оқушылар буллингке жиі ұшырайды. Сондай-ақ, келбетінде өзгешелігі бар, тіпті, сырткелбеті салақ балалар да – осы қатарда. Оқу жылы басталғаннан сыныптағы оқушылардың рөлдері өзара бөлініп, қарым-қатынастары бекіп болған кезде жаңадан келген оқушылар да өзінің сыныптастары тарапынан жәбірлеуге ұшырауы әбден мүмкін, – дейді педагог-психолог.

Демек, жасөспірім кездегі агрессия баланың ата-ана тарапынан сүйіспеншілік пен қамқорлықтың болмауы, жыныстық және психологиялық жетілу, өзіне назар аударту мәселеге себеп болады екен. Сәйкесінше, отбасында зорлық-зомбылық көрген бала ашу мен агрессияға бейім.

Буллингтің түрі көп, шешімі жоқ. Қысым көрмей, бақытты балалық шағын өткеріп, анасы мен әкесіне еркелей алатын, достарымен емін-еркін, сау қарым-қатынас құра алған бала ғана еркін ойлайтын, саналы, сапалы тұлға болмақ. Ендеше заңды әрекетке, санды сапаға ауыстыратын уақыт жетті. Бір бала бүтін елмен тең. Сондықтан балаға өз құқығын қорғап, өзгенің құқығын таптамауды үйретіп, еркін, қауіпсіз қоғамды өзіміз қалыптастыруымыз керек. Ал заң мен әрекеттің таразыда тең түсуі үшін мемлекет тарапынан арнайы жобалар қолға алынса екен.

Психологтардың пікірінше, жасөспірім буллингке қатыспауы һәм ұшырамауы үшін алдымен кез келген ата-ана баласымен ашық және жиі сөйлесіп тұруы шарт. Қарапайым мектептегі күні қалай өткенін, интернетті қандай мақсатта пайдаланғанын, үзіліс кезінде мектепте не істейтінін сұраған жөн. Сабақ үлгерімі ғана емес, сезімі, достарымен қарым-қатынасы жайлы да сөйлесуді әдетке айналдыру керек. Ал баланың қатарластары тарапынан қысымға ұшырағанын қалай анықтаймыз? Әдетте буллингке ұшыраған балалар орын алып жатқан жайтты ата-анасына айтуға батылы жетпейді. Сондықтан баланың қысым көргенін дер кезінде байқай білудің маңызы зор. Мәселен, басқа біреудің тарапынан қысымға ұшыраған баланың мінез-құлқында мынадай өзгерістер орын алуы мүмкін: өзінен кішілерге агрессиямен қарау, ұйқы немесе тамақтану режимінің бұзылуы, концентрацияның жоғалуы, тыныштықта көп болу, реніш, өзгеден оқшаулану.

– Шынымен де мектепте адам құқықтары тек теориялық тұрғыда үйретіледі. Балалар арызды қалай жазуға болатынын, көшеде полиция тоқтатса, мектепте жүргенде қалтаңды, сөмкеңді көрсетуді сұраса, не істеу керек екенін білмейді. Мұның бәрі баланың құқығы және ол жиі бұзылады. Өйткені балалар өзін қалай қорғау керектігін білмейді. Балалар алдымен өз құқығын білсе, құқықбұзушылық та азаяр еді.

Бәріміздің білуіміз керек бір нәрсе бар: буллинг пен кибербуллингте тек агрессор кінәлі. Жапа шеккен адамның ешқандай кінәсі жоқ. Себебі, тек агрессордың ғана әлімжеттік көрсету не көрсетпеуде таңдау құқығы бар», – деді заңгер, «Адам құқықтары, инклюзия және азаматтық қоғамды зерттеу» орталығының директоры Халида Әжіғұлова

Басы 1-бетте

Әлем қалай қорғанады?

Буллинг – ортақ індет. Әсіресе, батыс елдерінде өршіп тұр. Қорғаудың қанша жолын тапса да қатыгездер қапы қалдырып жүр. Мысалы, АҚШ алғаш болып 1999 жылдан буллингпен заңды түрде күресті бастады. Мысалы, Джорджия штатында өзге балалардың көңіл күйіне нұқсан келтірмес үшін гаджеттерді қолдануға тыйым салынған. Ал, басқа штаттарда баланы қорқытқандар қылмыстық жауаптылыққа ұшырайды. Ал, көршілес Ресейде мемлекет тарапынан қолдауға ие болған буллингке қарсы бағдарламалар болмағанымен, аталған мәселеге айтарлықтай көңіл бөлінуде. Атап айтқанда, сыныптағы жағдайға және мұғалімдермен, ата-аналармен және оқушылармен атқарылатын жұмыстарға мониторинг жүргізіледі.

Финляндияда буллингтің куәсі болған балаларға сырттан бақылап тұрмай, жанжалды бейбіт жолмен шешуді үйретеді. Аустралиялықтар болса, жан-жақты зерделеп алмастан буллингпен күресу бағдарламасын жасау негізсіз деп шешкен. Олар алдымен мектептегі ахуалды жан-жақты зерттеп барып қана, өзгеріс жасаған.

Бұдан өзге норвегиялық «Ольвеус жүйесі» де танымал. Кешенді жүйе балаларды ғана емес, ата-ана мен мектеп қызметкерлеріне дейін буллингті анықтауға және тоқтатуға үйретеді. Қазір бағдарламаны Норвегия, Мексика, АҚШ, Литва, Ұлыбритания, Швеция секілді елдер табысты қолданылуда. Жүйеге сәйкес, мұғалімдер буллингке қарсы саясатты түсіндіргені үшін қосымша ақы алса, балаларға рольдік ойындар, пікірталастар, театрландырылған қойылымдар, тренингтер арқылы буллинг мәселесі талқыланады. Тіпті, оқушылардың өзін-өзі бағалауын, әлеуметтік дағдыларын дамытуға тырысады.

Елде не істейміз?

Егер бала сыныпта қысым көрген болса, алдымен сыныптастарының ата-анасымен сөйлесу керек. Бала құқығы – талқыға түсуге міндетті тақырып. Сондықтан ортақ жиналыста емес, әр ата-анамен жеке-жеке сөйлесу маңызды. Әрекетіңіз нәтижесіз болса, онда сынып жетекшісі, мектеп директоры, психолог, учаскелік полиция қызметкерін де бұған араластыру керек.

Балалар арасындағы буллинг бұрыннан бері талқыға түсіп, көптің көкейінде жүрген мәселенің бірі. Адам құқығы жасқа, жынысқа қарамайтынын ескерсек, бұл туралы жалпылама заңнамалар жеткілікті. Дегенмен осы жылы 14 сәуірдегі Сенат депутаттарының отырысынан кейін «Қазақстан Республикасындағы баланың құқықтары туралы» заңға «Баланы жәбірлеу» (буллинг) түсінігі енгізілмек. Мұндай түсінік мектеп оқушылары арасында өткізілген әлеуметтік анкеталарды толтыру нәтижесінде заң жүзінде алғаш рет еніп отыр, әрі 18 жасқа толмағандардың ортасында зорлық-зомбылық, кемсіту, қысым көрсетудің алдын алудың, ересектердің балаға қарым-қатынасының маңызды тармағы ретінде саналатын болады.

Буллингтің түрі көп, шешімі жоқ. Қысым көрмей, бақытты балалық шағын өткеріп, анасы мен әкесіне еркелей алатын, достарымен емін-еркін, сау қарым-қатынас құра алған бала ғана еркін ойлайтын, саналы, сапалы тұлға болмақ. Ендеше заңды әрекетке, санды сапаға ауыстыратын уақыт жетті. Бір бала бүтін елмен тең. Сондықтан балаға өз құқығын қорғап, өзгенің құқығын таптамауды үйретіп, еркін, қауіпсіз қоғамды өзіміз қалыптастыруымыз керек. Ал заң мен әрекеттің таразыда тең түсуі үшін мемлекет тарапынан арнайы жобалар қолға алынса екен.

P.S. Қазір мектеп оқушысының ағат қимылы үшін директор немесе тәрбиеге жауапты маманды жұмыстан босату үрдіс алды. Иә, балаға қысым көрсетуді тоқтату үшін керек-ақ шығар. Бірақ одан не өзгереді? Директор жұмыстан шығады немесе жазаланады, ал балалардың ішкі қорқынышы, психикалық жарақаты жазылып кете ме? Болашақ тұлға ретінде қалыптасуында бір реттік физикалық не психикалық соққының өзі өмір бойы әсер етуші фактор ретінде қалып кетуі ғажап емес. Сондықтан балаларға көрсетілетін буллингтің мектеп пен отбасылық жағдайда ғана емес, балабақшадан басталатынын ескеру орынды.

Берен ШАҒЫРОВ

18 тамыз – Шекарашылар күніне орай, ҚР ҰҚК ШҚ Қызылорда облысы бойынша департаментінің базасында департаменттің әскери қызметшілерінің отбасылары үшін ұйымдастырылған «Мен, әкем, анам – біз спорттық отбасы» атты эстафета өтті. Іс-шара тек ата-ана мен балаларды ғана емес, сонымен қатар өздерін үлкен шекара отбасының бір бөлігі деп санайтындарды бір аспан астына жинады.

БІРЛІГІ ЖАРАСҚАН ОТБАСЫ

Эстафета спорттық сайыс ұғымымен шектелмеді, бірліктің, достықтың және салауатты өмір салтының мерекесіне айналды. Спорттық эстафетаның басты мақсаты әскери қызметшілердің отбасылары арасында ұлттық рухты нығайту, дене белсенділігін дамытуға жәрдемдесу және бірге уақыт өткізудің маңыздылығына назар аудару болды. Іс-шарада шекарашылар мен олардың жақындары арасындағы байланыстарды нығайтуға ықпал ететін жағымды атмосфераны құруға көмектесті.

Департаменттің бөлімше ішінде өткізілген іріктеуден шыққан отбасылар, финалдық кезеңде кіл мықтылармен сайысқа түседі. Эстафета бірнеше кезеңнен тұрды, олардың әрқайсысы әр түрлі жастағы қатысушылардың жас ерекшеліктерін ескере отырып жасалды. Атап айтқанда, белгіленген ұзындыққа секіру, шеңбер ішінде әкесі мен баласы екеуі мәреге дейін жету, құм толтырылған допты кедергілерден мәреге дейін жеткізу бар. Ал финалдық сайыс алтын қасық деп аталды. Бұл сайыста отбасы мүшелері кішкентай шар салынған қасықты, құлатып алмай мәреге дейін жеткізу қажет. Күннің ыстығына қарамастан, спорттық эстафета көңілді және бірлік атмосферасында өтті. Сайыстың қорытындысы шығарылып, командалар департамент басшысының алғыс хаты мен естелік сыйлықтарына ие болды.

Осындай эстафетаны ұйымдастыру әскери қызметшілердің отбасыларында қолдау мен бірліктің қаншалықты маңызды екенін көрсете отырып, барлығына физикалық белсенділік пен бірге уақыт өткізу отбасылық байланыстары нығайды. Мұндай іс-шаралар командалық рухты нығайтып қана қоймай, сонымен бірге достық пен бірліктің шынайы құндылықтарын көрсетеді.

Әкімжан ТӨЛЕБАЙ,
ҚР ҰҚК ШҚ Қызылорда облысы бойынша департаментінің әскери журналисі

БІЛІМ ОШАҒЫНЫҢ ҚҰРЫЛЫСЫ ҚАРҚЫНДЫ

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Кемелұлы Жолдауында «Орта білімнің сапасы – табысты ұлт болудың маңызды шарты. Әрбір оқушының білім алып, жан-жақты дамуы үшін қолайлы жағдай жасалуы тиіс» деген болатын. Міне, аталған мектеп те осы мақсат пен мүддені үйлестіре отырып, келешек ұрпақтың сапалы біліммен қарулануына зор септігін тигізбек.

– Өзімнің тікелей жұмысым арқылы ұрпақтың сапалы білім алатын, көзін ашып, көкірегін оятатын осындай заманауи мектептің құрылысын салып жатқанымды мақтан етемін. Мұндай мектеп тек Алматыда ғана бар, бізде екінші болып салынып жатыр. Менінше, әрбір қызметкер тек жалақы алсам болдым деп емес, ізінен еріп келе жатқан мамандардың да қамын ойлау керек. Қазір учаске бастығы болып жүргенде біздің мекемеде жұмыс істейтін Нұрсұлтан Құдайберген мен Досбол Разаковты дайын маман еттім. Ертең олар менің орнымды баса алады. Біздің мекемеде осы жағын да ескеретін ұстаным бар. Жалақымыз жақсы, көңіл толарлықтай. Ендеше, бізге қалғаны – тек сапалы жұмыс істеу, – дейді учаске бастығы.

Басы 1-бетте

Айта кетейік, тәуелсіздік алған осынау жылдар ішінде облыс аумағында 300-ден аса білім беру және денсаулық сақтау нысаны салынып. Осы күннің өзінде тозығы жеткен білім ошақтары жаңаша күйге енді. Кей оқу орындарына қосалқы ғимарат салынып, кеңейтілді. «Жайлы мектеп» ұлттық жобасы да бұл қатардағы нысандарды толықтыруда.

Ел Президенті қазіргі цифрландыру, индустрияландыру заманында IT саласына деген сұраныс пен техникалық ғылымдардың маңыздылығын ескере келе, жаратылыстану-математика бағытындағы пәндерге басымдық беру керегін айтқан болатын. Біздің бүгінгі нысанамыздағы білім ошағы осы бастаманың бір жемісі болмақ. Ал осы бастамаларды қуаттап, жастардың сапалы білім алуына заманауи ғимарат салу жауапкершілігін мойнына артқан «Промстройсервис Е» серіктестігі тәрізді құрылыс компанияларының да қомақты үлесі бар екенін ұмытпау керек.

Дәулет ҚЫРДАН,
Суретке түсірген
Нұрболат НҰРЖАУБАЙ

АҚМЕШІТ АПТАЛЫҒЫ
№65 17 тамыз, 2024 жыл

Асхат САЙЛАУ,
Қызылорда облыстық тарихи-өлкетану музейінің ғалым-хатшысы, ҚР Мәдениет саласының үздігі:

БІЗГЕ ҰЛТТЫҚ ИДЕОЛОГИЯ КЕРЕК

– Елеусіз қалған есімдер... Қазақ қоғамына қомақты үлесі бар қайраткерлер, рухани тұлғалар көп. Елеусіз, көп қабірдің бірі боп жатыр. Қадірі қашан артады деп ойлайсыз?

– Сыр өңірінің тарихы әлі де толыққанды зерттелді деп айта алмаймыз. Соның ішінде атақты Қоңыркожа Қожықовты ерекше атауға болады. Ол – Мемлекет қайраткері. Кезінде Түркістан автономиясында болған, алашордалықтарға қосылып, Алаш қозғалысына атсалысқан. Ол – біздің жерлесіміз. Қоңыркожаның тарихтағы ең ірі еңбегі – төте жазуға бағытталған әліппені шығаруы. Кезінде орта Азияда ірі

медреселердің барлығы арап әліпбиінде оқытты. Араб тілін қазақ балаларына өте қиын екенін түсінген Қоңыркожа өзінің төте жазуға негізделген әліпбиін шығарды. Бұл 1912 жыл болатын. Қоңыркожаның бұл еңбегі білім саласына үлкен реформа болды. Қазақ балаларының 5 жылда алатын білімін 2 жылға қысқартып, білім саласына үлкен дүмпу болды. Шығыстағы бүкіл түркі халқының ұстазы болған Исмаил Гаспринскийдің өзі Қоңыркожа Қожықовты жоғары бағалады. Ел ішіндегі деректерге сүйенсек, ұлт ұстазы Ахмет Байтұрсынұлы өзінің әліпбиін жасап шығарарда Қоңыркожаның еңбегіне көп сүйеніпті. Тіпті өзімен жолығып кеңес алған деген де деректер бар. Міне, біздің осындай тұлғамыздың атында қазір не көше жоқ, не мектеп жоқ. Ең сорақысы, тарихи тұлғалардың тізіміне де енбей қалған. Оның балаларының барлығы да қазақ мәдениетіне, ұлттық құндылыққа барынша үлес қосты. Атақты «Қыз Жібек» көркемфильмінің режиссеры Сұлтанахмет Қожықовтың өзі неге тұрады?! Қызылорда қаласында ағайынды Қожықовтар көшесі бар. Яғни, Қоңыркожаның балаларының атында. Ал өзінің аты ұмыт болып барады. Білім саласының дамуына елеулі еңбек сіңіріп, қазақ балаларының білім алуына жағдай жасаған тұлғаның атына Қазақстанды айтпағанда, Қызылорда облысындағы бір мектептің атын бермеу – үлкен сын. Аты аталмай жүрген тұлғалардың бірі Қоңыркожа деп атауға болады. Тағы бір айта кетерлік тұлғалардың бірі – Алтайбек ахун Аязқожаұлы. Ол – Қоңыркожаның атасы, XIX ғасырда өмір сүрген. Ол 1913 жылы дүниеден өткен. Сыр бойындағы діни ағартушылардың бірі. Бір әттеген-айы, Алтайбек ахунның зираты қазір мүлдем жойылып кетті десек те болады. Сырдария ауданына қарасты Шіркейлі – Қоғалыкөл ауылдарының ортасында орналасқан. Қоңыркожадай Алаш қайраткерінің, Сұлтанахметтей мәдениет майталманының атасының зиратының осы деңгейде жатуы – біздің тарихқа деген енжарлығымыз санаймын.

– Тарих беттерінде алтын әріптермен жазылуға тиіс есімдер ғой. Осыдан біраз уақыт бұрын жазушы-зерттеуші Жұмабай Байзақұлы қазіргі Қоғалыкөл ауылын Мұнайтпастың атына, сол ауылдағы мектепті Қоңыркожаның атына беру туралы мәселе көтерген болатын. Қарап отырсаңыз, ойланарлық дүние екен...

– Қазақ тарихындағы ақтаңдақ беттерді ақтарсаңыз, Лапиндер әулетіне жиі кезігесіз. Бұл – тек қазаққа ғана емес, орта Азияға белгілі әулет. Лапиндер тәрізді әулет жоқтың қасы. Мұнайтпас атақты би, болыс болған. Арқада Құнанбайды халық қаншалықты қадірлесе, Сырда Мұнайтпасты дәл солай төбесіне көтерген. Оның балаларының барлығы халыққа қызмет жасаған. Мұнайтпастың әкесі Лапы Құдайдан перзент сұрап, атақты Қожжан Қожа әулиенің басына түнеген екен. Сонда «Сен маған емес, Мүлкәлән әулиеге бар» деп аян беріпті. Қазір Сырдария мен Жалағаштың шекарасында сол Мүлкәлән әулиенің кесенесі бар. Лапы сол жерге барып түнейді. Сонда әулие Лапыға аян беріп, «Ұрпағың бүкіл Алаш жұртына қызмет істейді» деген екен. Көпшілік бабалардың қасиеті, аян беруі деген нәрсені жоққа шығарғысы келеді. Бабалардың рухы қолдап жүретініне сенгісі келмейді. Олай болмайды.

Осылайша өмірге Мұнайтпас келеді. Оның балаларының ішінде шоқтығы биігі – Сералы Лапин. Ол орта Азияға белгілі тұлға болған. Шахнаманы ең бірінші аударған Сералыны әлемнің сол кездегі мықты ғалымдарының барлығы мойындаған. Романовтар әулетінің 300 жылдығы қарсаңында Петербургте мешіт салуды ұсыныс етіп жолдаған Сералы Лапин 1916 жылғы ұлт-азаттық көтеріліс кезінде жазаланған қазақтың небір марғасқаларын ақтау үшін Мәскеудің орталығында арнайы нотариус ашқан. Мұндай ерлік кез келгеннің қолынан келмейді. Ал 1918 жылы ол Германияға барған сәтінде неміс үкіметі Сералы Лапинді Түркістанның президенті ретінде қабылдаған. Міне, қараңыз, Сералы Лапин де, Мұстафа Шоқай да осылай елге қызмет етіп, Орта Азияны басқарды. Бұл жайлы Лапиннің өзінің сөзінде де «Мені Қоқан, Хиуа, жалпы Бұқараның халқы мені қолдайды» деп келтіріледі.

Осыдан екі жыл бұрын ұлт ұстазы Ахмет Байтұрсынұлының мерейтойына Ырғыз арқылы бара жатып, Торғайдан 80 шақырымда жатқан Ақкөл деген ауылдың үстімен өттік. Сонда жолда ойнап жүрген 5-6 жастағы қазақтың қарадомалақ балаларынан Торғайдың бағытын сұрағанымызда «Ахмет атаның тойына бара жатырсыздар ма?» деп сұрады. Мен сонда Торғайда Алаш идеясын құрметтеудің бір ғасырлық дәстүрі қалыптасқанына көз жеткіздім. Еңбектеген баладан еңкейген қартқа дейін осылай өнеге ретінде қалыптастырған. Ал біз тарихи тұлғаларымыздың бірі Мұнайтпасты неге сол деңгейде құрметтемейміз?! Оның белгісі

кешеге дейін қалың шеңгелдің арасында елеусіз жатты. Осыдан екі жыл бұрын ұрпақтары басына белгі қойды. Ол жерге Мұнайтпас екі баласымен бірге жерленген. Ұрпақтары рухына құран бағыштап, үлкен белгі қойды. Ұрпақтарына алғысымыз шексіз. Біздің Мұнайтпасқа деген құрметіміз «бір белгі қойды, болды» болып қалмау керек. Мұнайтпас – сол кездегі үш бірдей халық комиссары Қоңыркожа Қожықовтың, Сұлтанбек Қожанов пен Санжар Асфендияровтың қайынатасы. Мұнайтпасты әлі де ұлықтауымыз керек...

– Білуімізше, Сералы Лапин бұл белгітаста жерленбеген...

– Иә, Сералы Лапин – Өзбекстан астанасы Самарқандтағы Шахи-Зиндаға жерленген. Оның жерленген жері жоғалып кеткен екен, оны тауып, біздің елден зиялы қауым өкілдерінен, ұрпағынан құралған делегация арнайылап барып, белгі қойды. Олардың ішінде Қоңыркожаның немересі Сәуле Құлахметова, Хазіретәлі Тұрсын ағамыз бастаған ғалымдар болды. Біз өзіміздің жоғалтып алған тарихымызды тірілтіп, мемлекеттік деңгейде үлкен жұмыстар жасауымыз керек.

– «Қыз Жібек пен Төлеген», «Қозы мен Баян» деген қатарға Сараман-Қоса деп қоссақ деп жүргеніңізді білеміз. Оқырманға түсінікті етіп айтсақ... Қолда бардың қадірін білген жақсы ғой...

– Сараман-Қоса – мемлекеттік деңгейдегі тарих және мәдениет ескерткіші. Мұнаралы құрылыстарға жататын ескерткіш. Бұл қатарда ерекше айтып өтетін нәрсе, бізде орта Азияда жоқ мұнаралы кесенелер мен ескерткіштер бар. Сіз айтып отырған мұнара оғыз дәуірінде салынған. Кейіннен XIII-XIY ғасырларда сырты қайта жаңғыртылған болу керек.

Бұл мұнара туралы көптеген аңыз бар. Бір деректерге, екі жігіттің достығы деп айтылады. Екеуі зәбір көріп, өлтірілген деп келтіріледі. Ал тағы бір деректерде айтылатыны: Сараман – жігіт, Қоса – оның ғашығы. Сараман аң аулап жүріп, Қосаның ауылына келеді. Сол жақта екі жас бір-бірін көріп, ғашық болады. Екеуі сол ауылдан қашады. Қоса – байдың қызы, Сараман – кедейдің баласы. Қыздың ағалары арттарынан қуып жетіп, Сараманды да, Қосаны да өлтіреді дейді. Бізде «Шығыстың жеті ғашығы», қазақтың «Еңлік-Кебек», «Қозы Көрпеш – Баян сұлу» деген тәрізді біз неге Сараман-Қосаны жарыққа шығарып, дәріптемейміз?! Біз сол ғашықтардың қатарына қосуымыз керек. Сыр бойындағы махаббат символдарының біріне айналдырсақ, қанеки?!

– Алаш қайраткерлері тақырыбына қайта оралсақ... Негізі Қызылорданы Алаштың жүрегі деп айтуға болады. Бірақ осы бір маңызымызды айшықтай алмай жүрген сияқтымыз...

– Бұл жердегі мәселе Алаш қозғалысын үш жерде жоғары деңгейде атап өтеді. Семей, Жымпиты және Торғай. Бұл жерде Қызылорда ұмыт қала береді. Біздің Ақмешіт 1925-1929 жылдары астана болды. Алашорда қайраткерлері жоғарыда біз айтып кеткен үш жерге қарағанда Қызылордада ұзақ уақыт жұмыс істеді. Міржақып Дулатұлының қызы Гүлнар апамыздың «Біздің ең жайма шуақ күндеріміздің бәрі Қызылордада өтті» деген керемет сөзі бар. Алаш қайраткерлерінің көпшілігі Қызылордада тұрып, қазіргі Қазақстанның негізін қалады десек, артық айтқандық емес... Мағжан Жұмабаев, Ахмет Байтұрсынұлы, Міржақып Дулатовтар осы жерде тер төкті. Ең маңыздысы, қазақ деген ұлтымыздың атауымен қайта қауышқан сәтіміз де осы біздің Сыр өңірінде болған. Біздегі ең басты кемшілік – осының бәрін мойындата алмауымызда. Барлық қазақ тарихында жоғарыда атап өткен үш жер ғана ерекшелеп Алашорданың бесігі айтылады.

Ұлт ұстазы Ахмет Байтұрсынұлының 150 жылдығында Қызылордада тұрған жерін іздедік. Міржақып Дулатов екеуі Садовая көшесіндегі №9 үйде тұрған екен. Ол үй қазір бұзылып кеткен, орнына жаңа ғимараттар салынған. Біздің бір қателігіміз – сол жерге бір белгітас орнатпағанымыз. Қызылорда астана болған уақытта Ахмет Байтұрсынов пен Міржақып Дулатов осы үйде тұрған деп жазып қойсақ, қандай керемет. Алаш қайраткерлері қаланың қай жерлерінде, қай үйде тұрды – соның бәріне ескерткіш қоюымыз керек. Алаш қайраткерлеріне арнап үлкен аллея ашсақ та болады. Белгілі ғалым Серікбай Қосанов ағамыз да біраз ұсыныстар айтты. Солардың бірі – «Алаш кеңесі қайраткерлерінің Қызылорда кезеңі» деген үлкен көптомдық еңбек жазайық деген ұсынысы. Бұл да Қызылорда қаласының ғасырлық тойына жасалған үлкен сый, тарихи тарту болар еді...

Мен өзім музей маманы болғандықтан, Алаштың жүрегі болған Қызылордада Алаштың тарихына қатысты Алаш кеңесі қайраткерлерінің жақсы бір музейі болса деп ойлаймын. Сол кезде біз өзіміздің терең, қатпарлы тарихымызды басқаға мойындата аламыз.

– «Алтын Ордаға – 800 жыл». Мұны ерекшелеп айтпауға болмас...

– Сыр бойы – тоғыз жолдың торабында, Ұлы Жібек жолының бойында орналасқан. Ортағасырлық саяхатшылар «Аралдан үйдің үстінен секірсе, Отырарға дейін үйдің үстімен барасың» дейді. Бұл ойдың астарында бізде үлкен қала мәдениетінің болғанын аңғаруға болады. Оның ішінде Алтын орда – біздің тарихымыздың ең маңызды кезеңі. Ортағасырлық Сығанақ қаласы үш мемлекеттік астанасы болды деп насихаттап та жүрміз ғой. Бірақ, зерттеу өте мардымсыз. Мен бұл бағытта үш-төрт қаланы ғана атап өтейін, содан-ақ түсінесіз. Сығанақ, Асанас, Жент, Жанкенттің жанындағы Мынтөбе деген қала бар. Осы төрт қаланың өзі жақсылап зерттелсе, төрт бұрышымызды түгендеген болар едік.

Сығанақты қазір насихаттап жатырмыз. «Батыс Қытай – Батыс Еуропа» халықаралық дәліз жолының бойында орналасқан. Біздің студент кезімізден «Мәдени мұра» бағдарламасы басталды да кешенді қазба жұмыстары басталды. Оған да қазір 20 жылдан асты. Бірақ, әттегенайы сол, ол жерге біз осы уақытқа дейін туризмге лайықталған кешен салмадық.

Осы жерде айтып өтейін, мен 3-4 жыл бұрын Атыраудағы Сарайшық қаласында болдым. Ол да – Қазақ хандығының астанасы болған қала. Ол жерде де қазба жұмыстары жүргізілген. Биыл ол жаққа Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Кемелұлы барған сәтті сондағы визит орталық пайдалануға берілді. Батыстағы ағайындар Сарайшықты осылай өте жоғары деңгейде дәріптеп жатыр. Енді Түркістанды айтайық. Оны айтпасақ та, қазақтың рухани астанасы атанған аймақтың қаншалықты насихатталып жатқанын көзі қарақты оқырман көріп, біліп отыр. Ал біз Сығанақты өз деңгейінде насихаттай алмай келеміз. Мұны жергілікті ғалымдардың ұяңдығы деп ойлаймын. Өйткені, ұлыстың 750 жылдығында да Сығанаққа анау айтқандай мән берілген жоқ.

Мысалы, Сарайшықта пантеон қойған. Әрбір пантеонда әрбір ханның құлпытасы тұр. Сол жерге барған әрбір адам олардың рухына құран бағыштайды. Бізде де бар ғой, Ақ Орданың ханы Мүбәрәк қожа, Ерзен хан, қазақ хандарының атасы Орыс хан мен Барақ хан, Керей мен Жәнібек, кешегі Есім ханға дейінгі қазақ хандарының барлығы Сығанақта билік жасады. Неге біз сол тарихи тұлғаларымызға осылай құрмет жасасақ неге жараспас?! Осындай хандар билік етті деп біз неге жазып қоймаймыз?! Келешек жастарымыз соның барлығын көріп, әсер алып, ұлттық рухымыз асқақтап тұрар еді. Біз оны да жасаған жоқпыз.

Енді Алтын Орданың 800 жылдығы. Ал біз ешнәрсе істеген жоқпыз. Жоғарыда айтылған төрт қаланың өзін жақсылап зерттесек, тарихымызға салынған көп олжа болар еді...

– Орта ғасырлық көне қалалар... Көшербаевтың кезінде аспанасты музейі болады деген Қышқала, Жент, Баршынкент сынды көне қалалардың зерттелу деңгейі қалай? Жоғымызды бүтіндеуде 400-500 шақырымға инфрақұрылым тартуға құштармыз. Елдің іргесінде тұрған құндылықтардың қадірін арттыруға құлықсызбыз. Неге деп ойлайсыз? Профессор Мәдияр Елеуовтің де тауы шағылып еді осыны айтып...

– Қышқала – ауылдық жерге тиіп тұрған жақын орта ғасырлық алтынордалық қала. Шынын айту керек, бұл салаға қаржы өте аз бөлінеді. Оның инфрақұрылымын қисынға келтіру қиын. Марал Ишан кесенесін, Қорқыт ата кешенін, Қорасан атаның кесенесін реттеуді қолға алып жатыр. Бірақ осы мәселелердің барлығына бір ғана себеп тұр. Ол – біздің тарихымыз бен мәдениетімізге енжарлықпен қарауымыз. Оның арғы жағында бұл салаларға қаражаттың өте аз бөлінуі бар.

Мен биыл ортағасырлық «Жанкент» экспедициясына қатыстым. Ол жақта халықаралық түрік академиясы қазба жұмыстарын жүргізіп жатыр. Өзбек әріптестердің айтуынша, біздің Сыр бойында музеефикация жағы кенжелеп қалған. Ол не? Мысалы, әлгі медресені қайта жаңғыртып, қалпына келтірсек, сол – музеефикация. Мысалы, келген туристер болсын, жергілікті тұрғындар болсын, халықтың қызығушылығын тудыратын қадам. Жанкентте, Шірік-Рабатта, Сығанақта қазба жұмыстары жүргізіліп жатыр, бірақ ол жерде де музеефикация жоқ. Әріптесіміз Әзілхан Тәжекеев Жанкентте

бір-екі бөлмені музеефикация жасады. Ол жерге барғанда өте жақсы әсер аласыз. Сол уақытта адамдардың қалай өмір сүргенімен таныса аласыз. Негізі осы жұмысты қолға алса, бұл бағытта да біраз ізденістер болар еді... Қышқаладан да музеефикация жасауға болар еді...

– Шыныңызды айтыңызшы, руханиятқа шынайы жаныңыз ашып жүр ме?

– Қазіргідей ақпараттық дамыған заманда идеологияға қатты мән беру керек. Осы салада жүрген мәдениет саласының мамандары мен қызметкерлеріне жағдай жасалу қажет. Ұлттық идеологияның негізгі механизмі – мәдениет. Әлі де мемлекет тарапынан осы салаға қамқорлық пен қолдау керек. Кезіндегі «Мәдени мұра», «Халық тарих толқынында», «Рухани жаңғыру» сияқты көп жылға созылған бағдарламалар қолға алынып, ұлттық идеологиямызды күшейтуде, қадамын нықтауда әлі де еңбектену керек. Осыған дейін де мұндай жұмыстар жүрді. Шет елдердегі архивтерден қаншама құндылықтарымызды қайтарып алдық. Мұның нәтижесі болатынына сенемін.

– Сұхбатыңызға рахмет.

Әңгімелескен Дәулет **ҚЫРДАН**
Суреттерді түсірген
Нұрболат НҰРЖАУБАЙ,
Қуаныш МҰСТАФАЕВ

Басы 1-бетте

ӨНДІРІП АЛУ БОЙЫНША АТҚАРУШЫЛЫҚ ІС ҚАЛАЙ ЖҮРГІЗІЛЕДІ?

Қоғамда өндіріп алу мәселесі күйіп тұр. Әлбетте, бұл мәселе заң өкілінсіз шешілмейді. Күнделікті алдымызға мұң-мұқтажын арқалап, көмек сұрап келетіндердің көпшілігі осы қатардан. Endeше, осы бағыттағы атқарушылық құжат тақырыбын қаузағанды жөн көрдік.

Атқарушылық іс жүргізу және сот орындаушыларының мәртебесі туралы заңның 1-бабының негізінде атқарушылық іс жүргізу – борышкерден атқарушылық санкциясын атқарушылық іс жүргізу бойынша өсімпұлдарды, шығыстарды, жеке сот орындаушысының қызмет ақысын өндіріп ала отырып, атқарушылық құжаттарды мәжбүрлеп орындатуға бағытталған шаралар екені анық көрсетілген.

Сонымен қатар, осы заңның 2-бабында атқарушылық іс жүргізудің міндеттері көрсетілген. Яғни, азаматтық және әкімшілік істер бойынша сот шешімдерінің, ұйғарымдардың, әкімшілік құқық бұзушылық туралы істер бойынша нұсқамалар мен қаулылардың, мүліктік өндіріп алу бөлігінде қылмыстық істер бойынша үкімдер мен қаулылардың, сондай-ақ өзге де органдар қаулыларының негізінде берілетін атқарушылық құжаттарды мәжбүрлеп орындатуға бағытталған шараларды міндетті және уақтылы қолдану атқарушылық іс жүргізудің негізгі міндеттері саналады. Заңның 11-бабына сәйкес атқарушылық құжаттарды мемлекетпен және өндіріп алушының талап-арызы негізінде орындауға беру мерзімдері нақтыланған. Олардың бірқатарына мысал келтірсек, сот актілері негізінде берілетін сот бұйрықтары мен атқарушылық парақтар үш жыл ішінде, «Астана» халықаралық қаржы орталығы сотының шешімдері негізінде берілетін атқару парақтары үш жыл ішінде, төреліктің шешімдерін, халықаралық және шетелдік төреліктердің шешімдерін мәжбүрлеп орындату туралы соттың ұйғарымы негізінде берілетін атқару парақтары да үш жыл ішінде берілуі мүмкін. Ал соттардың әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша шығарған қаулылары егер заңда өзге мерзімдер белгіленбесе, бір жыл ішінде, әкімшілік құқық бұзушылықтар туралы істерді қарауға уәкілеттік берілген органның қаулылары бір жыл ішінде қолға тиюі мүмкін.

Осы баптың 1-тармағының 4 тармақшасында көзделген құжаттарды қоспағанда, атқарушылық құжаттар заңды күшіне енгеннен кейін бес жұмыс күнінен соң мәжбүрлеп орындатуға ұсынылып жатады. Жоғарыда аталған мерзімдер сот актілерінің негізінде берілген атқарушылық парақтарды мүлікті өндіріп алу бөлігінде орындау кезінде сот актісі заңды күшіне енген не сот актісін орындаудың мерзімін кейінге қалдыру немесе ұзарту кезінде белгіленген мерзім аяқталғаннан кейінгі күннен бастап, ал сот актісі дереу орындалуға тиіс болған жағдайларда шешім шығарылғаннан кейінгі келесі жұмыс күнінен кешіктірмей есептеледі. Мұнымен қоса, төреліктің шешімдерін, халықаралық және шетелдік төреліктердің шешімдерін мәжбүрлеп орындату туралы соттың ұйғарымы негізінде берілген атқару парақтарын орындау кезінде – шешім күшіне енгеннен кейінгі күннен бастап, әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша шығарылған сот қаулыларын орындау кезінде қаулы шығарылған күннен бастап, әкімшілік құқық бұзушылық туралы істерді қарауға уәкілетті органның қаулысын орындау кезінде, мәжбүрлеп орындату туралы шешім қабылданғаннан кейінгі күннен бастап, қалған барлық атқарушылық құжаттар бойынша – олар берілгеннен кейінгі күннен бастап есептеледі.

Осы тақырып айтылғанда алимент өндіру тәрізді мәселелер көтеріледі. Мәселен, мерзімдік төлемдерді өндіріп алу туралы (алименттер өндіріп алу туралы, жарақат алумен немесе денсаулығын өзгедей зақымдаумен және басқадай келтірілген зиянды өтеу туралы істер бойынша) шешімдердің негізінде жазылған атқарушылық құжаттар төлем жасауға берілген барлық уақытта күшін жоймайды. Мұндай жағдайларда мерзім әрбір төлем үшін жеке есептеледі.

Жоғарыда көрсетілген мерзімдерді сақтай отырып жеке тұлғалар заңға сәйкес шығарылған сот актілері мен атқару құжаттарын жеке сот орындаушысының орындуына өз атынан жазылған арыз негізінде ұсына алады.

Эльвира ТАЙМАН,
жеке сот орындаушы

Қызылорда қаласы әкімдігінің
2024 жылғы 15 тамыздағы №68 қаулысы

Жер учаскесін мемлекет мұқтажы үшін алып қоюға байланысты жер учаскелерін немесе өзге де жылжымайтын мүлікті мәжбүрлеп иеліктен шығарудың басталуы туралы

Қазақстан Республикасының Жер кодексінің 84-бабына, «Мемлекеттік мүлік туралы» Қазақстан Республикасының Заңының 63-бабына және «Қызылорда облысы Қызылорда қаласының бас жоспары туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2009 жылғы

17 шілдедегі №1087 қаулысына өзгерістер енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2019 жылғы 6 маусымдағы №374 қаулысына сәйкес, сондай-ақ Қызылорда қаласы әкімдігінің «Қызылорда қаласының сәулет және қала құрылысы бөлімі» коммуналдық мемлекеттік мекемесінің 2024 жылғы 3 шілдедегі №01/3048 хатын қарап, Қызылорда қаласының әкімдігі ҚАУЛЫ ЕТЕДІ:

1. Меншік иесі немесе мемлекеттік емес жер пайдаланушы «Бұлан» жауапкершілігі шектеулі серіктестігінің жеке меншік құқығындағы Қызылорда қаласы, Ақмаржан шағын ауданы, Смағұл Ысқақов көшесі, №4 А құрылыс мекенжайында орналасқан мал базары үшін көлемі 8141,0 (сегіз мың бір жүз қырық бір) шаршы метр (кадастрлық нөмірі 10-156-022-1787) жер учаскесін жеке тұрғын үй салу үшін халықтың жер учаскелеріне деген қажеттілігін қамтамасыз ету мақсатында мемлекет мұқтажы үшін мәжбүрлеп иеліктен шығару басталсын.

2. Мәжбүрлеп иеліктен шығару мерзімі 2024 жылғы 10 қараша болып белгіленсін.

3. Меншік иесі немесе мемлекеттік емес жер пайдаланушы жүгінетін орын Қызылорда қаласы, Қонысбек Қазантаев көшесі, №43, №13 кабинет болып белгіленсін.

4. Қызылорда қаласы әкімдігінің «Қызылорда қаласының қоғамдық даму бөлімі» коммуналдық мемлекеттік мекемесі осы қаулы қабылданған күннен бастап үш жұмыс күні ішінде бұқаралық ақпарат құралдарына жариялансын.

5. Қызылорда қаласы әкімдігінің «Қызылорда қаласының ауыл шаруашылығы мен жер қатынастары бөлімі» коммуналдық мемлекеттік мекемесі жер учаскелерінің меншік иелерін ескертсін, сонымен қатар Қазақстан Республикасының заңнамасымен қарастырылған басқа да қажетті шаралар қолдансын.

6. Осы қаулының орындалуын бақылау жетекшілік ететін Қызылорда қаласы әкімінің орынбасарына жүктелсін.

7. Осы қаулы қол қойылған күннен бастап қолданысқа енгізіледі.

Қызылорда қаласының әкімі **Н.АХАТОВ**

Постановление акимата города Кызылорда
№68 от 15 августа 2024 года

О начале принудительного отчуждения земельных участков или иного недвижимого имущества в связи с изъятием земельного участка для государственных нужд

В соответствии со статьей 84 Земельного кодекса Республики Казахстан, со статьей 63 Закона Республики Казахстан «О государственном имуществе» и Постановлением Правительства Республики Казахстан от 6 июня 2019 года №374 «О внесении изменений в постановление Правительства Республики Казахстан от 17 июля 2009 года №1087

«О генеральном плане города Кызылорды Кызылординской области», а также рассмотрев письмо коммунального государственного учреждения «Кызылординский городской отдел архитектуры и градостроительства» акимата города Кызылорда №01/3048 от 3 июля 2024 года, акимат города Кызылорда ПОСТАНОВЛЯЕТ:

1. Начать принудительное отчуждение земельного участка в связи с изъятием земельного участка для государственных нужд у собственника или негосударственного землепользователя товарищества с ограниченной ответственностью «Булан» на праве частной собственности в связи с обеспечением потребности населения в земельных участках для индивидуального жилищного строительства, расположенный по адресу: город Кызылорда, микрорайон Акмаржан, улица Смагул Ыскакова, строение № 4 А, площадью

8141,0 (восемь тысяч сто сорок один) квадратных метров (кадастровый номер 10-156-022-1787) для скотного рынка.

2. Датой принудительного отчуждения определить 10 ноября 2024 года.

3. Местом обращения собственника или негосударственного землепользователя, определить: город Кызылорда, улица Конысбек Казантаева, №43, кабинет №13.

4. Коммунальному государственному учреждению «Кызылординский городской отдел общественного развития» акимата города Кызылорда

в течении трех рабочих дней со дня принятия данного постановления опубликовать

в средствах массовой информации.

5. Коммунальному государственному учреждению «Кызылординский городской отдел сельского хозяйства и земельных отношений» акимата города Кызылорды уведомить собственников земельных участков, а также принять иные необходимые меры, предусмотренные законодательством Республики Казахстан.

6. Контроль за исполнением настоящего постановления возложить на курирующего заместителя акима города Кызылорда.

7. Настоящее постановление вводится в действие со дня подписания.

Аким города Кызылорда **Н.АХАТОВ**

ЖЕТІ ЖҮЛДЕМЕН ЖЕТКЕН БИІК

Бүкіл әлем көз тіккен Париждегі Олимпиада ойындары қорытындыланды. 26 шілдеде басталып, 11 тамызға дейін жалғасқан байрақты бәсекеде ел күткендей нәтиже болмаса да қанжыға бос келмеді. Үміт күткен саңлақтың көбі орта жолдан жарысты аяқтаса, кейбіріне сәттілік серік болмағанын көрдік. Сонымен, Қазақстан құрамасы дүбірлі доданы 7 медальмен аяқтады.

Байрақты бәсекенің барлық медалі сарапқа салынып, АҚШ 40 алтын, 44 күміс, 42 қоламен командалық есепте топ жарды. Ал екінші орын Қытай құрамасына бұйырды. Үздік үштікті Жапония түйіндеді. Қазақстан 43-орынға тұрақтады. Соңғы жарыс жолына жерлестерімізден Әлішер Ерғали мен Жанна Мамажанова шыққан еді. Еркін күрес шебері жұбаныш белдесуінде ирандық спортшыға 1:6 есебімен есе жіберді. Ал марафоншы аруымыз 2 сағат 30 минут 51 секунд көрсеткішімен 33-орынға тұрақтады. Осылайша, Қазақстан құрамасы Париж Олимпиадасын 43-орынмен аяқтады. Ел қоржынында бір алтын, үш күміс және үш қола. Естеріңізге сала кетейік, бұған дейінгі Токио ойындарында ел спортшылары тек 8 қоламен шектелген болатын. Ал Қазақстан үшін ең жақсы көрсеткіш Атланта және Лондон олимпиадаларында тіркелген еді.

Спортшылар аянып қалды деп айта алмаймыз. Олар тек бокстан емес, Олимпиада ойындарында спорттың 25 түрінен сынға түсті. Еліміздің атынан 80 спортшы 92 жолдама жеңіп алған болатын. Қазақстандық спортшылар бокс, дзюдо, спорттық гимнастика, жеңіл атлетика, байдарка мен каноэде

Бокс демекші, Париж Олимпиадасында бокстан жүлделі болады деген жерлестеріміздің басым бөлігі сүрінгенін айттық. Тек санаулы спортшы ғана жүлделі орыннан көрінді. Оның өзінде алтын емес, күміс пен қола медаль. Мысалы, Нұрбек Оралбай «күміс» алса, Назым Қызайбай «қоламен» оралды. 80 келіге дейінгі салмақта өнер көрсеткен Нұрбек үшін Париж рингі финалға шығып, күмісті қанжығасына байлаған алғашқы Олимпиада болғаны анық. Ал әйелдер боксынан 50 келі салмақта жұдырықтасып, жүлдеге іліккен Назым үшін де ойын тартысты өтті.

«Өкінішке қарай, екінші орын болып қалды. Сіздер үшін алтын алғым келіп, қазақ елін қуантып, Әнұранды шырқатқым келген еді. Осы жолы бұйырмапты. Келесі Олимпиада ойындарында барымды салып, Алла қаласа, елге абыроймен оралып, қазақ елін қуантамын деп ойлаймын», – деді Нұрбек Оралбай.

Айта кетейік, Олимпиадада қоржынға жүлде салмаса да, кей отандық спортшы үздік ондыққа енді. Спорттық құзға өрмелеу шебері Әмір Маймұратов жылдамдық бойынша сынға түсіп, рекорд өзгерткен алғашқы спортшы болды. Бірақ артынша бұл көрсеткіш те жаңарды.

есу, оқпен ату, семсерлесу, грек-рим күресі, еркін күрес, садақ ату, стендтік ату, теннистен сынға түсті. Сондай-ақ олар велошоссе, жүзу, заманауи бессайыс, таеквондо, велотрек, батут гимнастикасы, бадминтон, академиялық есу, көркем гимнастика, триатлон, үстел теннисі, құзға шығу және брейкингтен жарыс жолына шықты.

Бәрімізге белгілі Олимпиадағы алғашқы «алтынды» ел қоржынына дзюдодан Елдос Сметов салды. Қазақстандық балуан осылайша ел құрамасынан Олимпиадада үш мәрте медаль алған спортшы болды. Ол 2016 жылы Рио Олимпиадасында күміске қол жеткізсе, 2020 жылы Токио Олимпиадасында қола алды.

Ал күміс жүлдені спорттық гимнастикадан Нариман Құрбанов, грек-рим күресінен Демеу Жадыраев (77 келі) және бокстан Нұрбек Оралбай (80 келі) қоржынға салды. Сондай-ақ нысана көздеуден командалық жарыста Ислам Сатпаев пен Александра Ле (тапаншамен 10 метрден ату), дзюдодан Ғұсман Қырғызбаев (66 келі) және әйелдер боксынан Назым Қызайбай (51 келі) қола медаль жеңіп алды.

Ол Олимпиаданың ширек финалына жетіп, жазғы ойындардан бесінші орын алды. Шпагамен семсерлесуден Қазақстан командасы Олимпиадада алғашқы алтылыққа енді. Ширек финалда біздің спортшылар Венгрияға жол беріп, кейін Египетті жеңді. Ал бесінші орынға таласта Италия құрамасынан жеңіліп, Париж ойындарын алтыншы орынмен тәмамдады. Командалық сында Қазақстан намысын Руслан Курбанов, Ерлік Сертай, Эльмир Алимжанов пен Вадим Шарлаимов қорғады. Біздің ояндар алғаш рет командалық сын бойынша Олимпиадаға қатысып отыр. Сонымен қатар шпагамен семсерлесуден жекелей сында қазақстандық Руслан Курбанов алтыншы орын алды. Бұл да отандық семсерлесу тарихындағы үздік нәтиже.

Келесі байрақты бәсекеденден күтеріміз көп. Спортшыларымыз бұл жолғы сайыстағы қателіктен сабақ алып, келер додада сәтті нәтиже көрсетеді деген үміт басым. Демек, 2028 жылы АҚШ-тың Лос-Анджелес қаласында өтетін Олимпиаданы асыға күтеміз.

Берен ШАҒЫРОВ

ТӘТТІ КӨЗ ЖАСЫ

Шынын айтайын, мен Елдосты жек көріп қалған едім. Өйткені ол кейінгі жарыстарында көбіне жеңіп тұрып, финалда жеңіліп жүрді. Сол жарыстарды көріп отырып, жынды адамдай талай айқайладым. Несін жасырайын, жаман сөздер де айтып жіберген кездер болды. Сол кезде Елдос қасымда болса томпиып төмен қарап:

– Аға, кешір, бұл жолы қолымнан келмеді. Аман болсам келер жолы не алтын әкелем, не спортты қоям, – дейтіндей көрінетін.

Басқаларға олай айқайламаппын. Неге екенін қайдам сол Елдос Сметовтың жеңуге мүмкіндігі бар екеніне көзім жететін сияқты еді. Тек бойындағы сол мүмкіндігін пайдалана алмай босаңсығанына жыным келетін. Ал осы Париж олимпиасындағы жеңісінде әрине бүкіл еліміздің қуанышында шек жоқ болды, бірақ мен жылаған жоқпын. Бұл менің Елдосқа деген сенімділігімнен шығар. Сонда да гимн ойнаған кезде Елдоспен бірге жыладым. Әйелім көріп:

– Әй, жындысың ба, сен неге жылап отырсың? – деді таң қалып.

Мен сасқанымнан:

– Қалай жыламайсың, осы алтынға Елдос екеуміз әрең жеттік қой, – деппін.

Әйел, бала-шағам маған әлі күліп жүр. Қуаныштан шыққан жас не деген тәтті еді?! Шіркін-ай, олимпиада сайын осылай тәтті көз жасын жиі төгіп тұрсақ қанеки.

Дәние ЫРЫС

ҚҰТТЫҚТАУ

Қызылорда қаласы, Күлтегін көшесі №5 үйдің тұрғыны Алтабаева Лиза Ысқаққызына

Қасиетті Сыр еліндегі Жаниязовтар отбасы ақ босағасының биік тұғырына айналған аса қадірлі де қымбатты бауырымыз Лиза Ысқаққызын 13 тамыз туылған күнімен және адамзат ғұмырының парасатты белесі – 70 жасқа толған мерейтойымен шын жүректен құттықтаймыз.

Сіз еңбек жолыңызда ұзақ жылдар бойы өмірдегі ең қымбат – сәбилердің денсаулығының арашашысы, ақ халатты абзал жан ретінде дәрігер бақытына не болдыңыз. 1979 жылдан Қармақшы аудандық орталық ауруханасында, 1984 жылдан осы кезге дейін Қызылорда қалалық балалар ауруханасында жоғары дәрежедегі балалар дәрігері ретінде абыроймен жұмыс атқарып, зор құрметке бөлендіңіз. Өткен өмір жолдарыңыз ұрпағыңыз үшін өнегелі тәлім-тәрбие мен тағылым бастауы бола беретіндігі сөзсіз.

Құрметті Лиза Ысқаққызы мерейлі жасыңызбен құттықтай отырып, құдай қосқан қосағыңыз Жәми Жаниязұлымен бірге мықты денсаулық, ұзақ ғұмыр, бақ-береке, немере-шөбере, шөпшектерге жетіп, өмірдің рахатын көре берулеріңізге ыстық ықылас, ақ ниетпен тілектестігімізді білдіреміз.

Игі тілекпен, әкеміз
Тасқара Шөкетайұлы
мен анамыз Күнтай
Досанқызынан тараған ұрпақтары

«АНАСЫНА ТАЛАСҚАН ПЕРЗЕНТ КӨРСЕМ, ӨЗІМДІ КӨРГЕНДЕЙ БОЛАМЫН...»

Менің дос-ағам бар. Дос дейтінім, қажет кезіңде сырыңды айтасың, мұңыңды айтасың, шым-шытырыққа тап болсаң, шырмаудан шығар бағытыңды береді. Сол сыннан сүрінбей өтсең, арқаңнан қағады. Ал жығылып жатсаң, сенімен бірге қайғырады. Ағалығы сол – қашан да қамқорлығын аямайтыны. Үлгі болып, жол көрсететіні. Ал оның ана туралы әңгімесі мені ерекше ойландырып тастады...

– Ағытыла сөйлеп жатырмыз ғой, тағы бір шәй қойып жіберейін, – деді дос-ағам.

Оның бұрын-соңды ағытыла сөйлегенін көргенім жоқ. Мына жарық өмірді сыйлаған асыл да аяулы анасын жер қойнына табыстағанына да бірнеше жыл ғана болды. Әлі де жанына жақын, қымбат кісіні қимайтыны байқалады.

– Білесің бе, мен кештеу үйлендім. Оған дейін талай жерде қызметте жүріп, ел аралап, туған шаңыраққа ат басын тіреймін дегенше біраз жыл өтті. Үйленгеннен кейін біраз жыл анаммен бірге шаңырақта тұрып әбден үйреніп қалыппын. Бөлек шыққаннан кейін келіншегім анамды әкеліп, суға түсіріп, базар аралатады. Ұнаған көйлегін әпереді. Екеуі уақытты бірге әрі көңілді өткізетін. Мен оларға қарап өзімді бақытты сезініп жүрдім, – деді алысқа көз тастаған күйі. Бір уақытта жөткірініп алып, сөзін қайта жалғады. Тамағына бір өксік тығылғандай болды.

– Жұмыстан келсем, анам үйде жоқ. Хабарласып, дереу кетіп қалдың ба не десем, «Інің ап кетті ғой. Енді сәл кейін әкетерсің» дейтін күліп. Ананың бақыты да сол перзенттерінің таласып жүргені емес пе?! Балалары мен немерелерінің ортасында ойнап-күліп, шаттанып жүргенін көргенде менен бақытты жан жоқ еді...

Оның көз жанарынан мейірімге шомылып, махаббатқа малынған сәттерді көрдім. Осыдан біраз жыл бұрын оңтүстік аудандардың бірінде үлгілі отбасыларды газет бетіне жариялап, елге насихаттайтын үлкен сапарда болдық. Біз барған үй тәуір бір жердің бастығы екен. Коттеджде тұрады. Бізге берілген мәліметте бұл үйде қарт ана бар екені айтылған. Біз бата сұрамаққа іздеп едік, үй иесі «Ол сырқаттанып қалып, үлкен ағамның үйінде» деп жылы жапты. Ал сыртқа шыққан сәтте құлауға шақ қалған ескі үйдің терезесінен кейуананың қарап тұрғанын көрдім. Сонда менің жан дүнием алай-дүлей болған еді... Өзің хан сарайындай үйде тұрып, ата-анаң лашықта тұрса, өмірдегі ең бақытсыз жан деген сол болар еді... Ата-ана қай кезде де ақ батасын беріп, перзентінің жолы болғанын қалайды. Біз қандай жетістікке жетсек те, солардың дұға-тілектерінің арқасы емес пе?! Ал мен дос-ағамның бойындағы анаға деген құрмет шексіз еді... Мен шыдамай әлгі оқиғаны баяндап бердім. Ал ол болса, кәдімгідей күйгелектенді.

– Мен анамды құдайы-той, жиынға апаратынмын. Тіпті, әлгі үйдің ауласы жабық тұрса да, аштырып, анамды үйдің ауласына кіргенде ғана көліктен түсіретінмін. Мен оның табанын жерге тигізбей арқалап жүргім келе беретін. Тіпті, жасым 50-ге таяса да, оның аяғына басымды қойып, еркелеп жататынмын. Өйткені, ананың алдында сен бәрібір баяғыдай баласың. Анамды ақтық сапарға шығарып салғаннан кейін біраз уақыт өткен соң анам тұрған інімнің үйіне, қарашаңыраққа бардым. Қақпа құлып тұр екен. Қолымда кілт тұрды. Бірақ оны ашуға дәтім бармады. Өйткені, оның арғы жағында мені күтіп отырған анам жоқ. Үнемі келгенде қақпа ашық, аулада анам жарқырап отыратын, маңдайымнан сүйетін. Сол көрініс менің жүрегімде мәңгілік сақталып қалды, – деді дос-аға.

Мен оның әрбір сөзінен анаға деген ерекше сағынышты көрдім. Мен оның жанарынан анаға деген ұлы сезімді – махаббатты көрдім. Иә, ол сезімге тең келерлік еш нәрсе жоқ екен...

Аян СПАНДИЯР

ОҚЫРМАН ХАТЫ

«Дудар-ай» әні қалай шықты?

2014 жылы Қорғалжында жұмыс істедік. Екіқабатты мәдениет үйін күрделі жөндеуден өткіздік. Сол мәдениет үйінің басшысы Асаинов Мұхамедқали өте әңгімешіл жан екен. Бірде сол кісі қазақтың «Дудар-ай» әнінің шығу тарихын айтып берді.

– Мариямның әкесі Егор қарапайым шаруа, балықшы болған, – деп бастады әңгімесін өнер адамы. – Қазақтармен көрші тұрған екен, содан қызы бойжетіп 16-17-ге келгенде көзге түсе бастайды ғой. Күндердің күнінде Дудар-аймен (оның шын есімі – Дүйсен) танысып, оған ғашық болады. Шын ғашықтың күні қай кезде мамыражай болсын, олар балық сатып алып жүрген көпес Степан Кубриннің (Астанада көпес Кубрин салған және тұрған үй бар) бір дөрекілеу мінезді баласы да Мариямды ұнатып қалады.

Мұханмен бірге біз де күйініп, әттеген-айлап, әрі қарай не болды дегендей, бар ынта-ықыласымызбен әлгі оқиғаның бел ортасына түсіп кеттік. Ал Мұхан сыр білдірмеді.

– Көпестің баласы Мариямға үйленгісі келеді. Бірақ қыз жүрегі оны қаламаса керек. Жанын тебіренткен сезім сергелдеңге салып жүргенде «Дудар-ай» әні өмірге келеді ғой.

– Қос ғашық қосылды ма екен? Әйтпесе, біздегі Қыз Жібек пен Төлеген де, Қозы мен Баян да қосылмаған, – дедім қынжылысымды жасырмай.

– Иә, – деді мәдениет үйінің басшысы терең күрсініп. – Әкесінің қарсылығына қарамай, Дүйсенмен қол ұстасып, қашып кетіпті.

Әңгіме осымен тәмам болды. Бірақ маған әлгі оқиғаның шын мәнінде қалай өрбігені қызық болды. Біраз газетті ақтардым, интернеттен іздедім. Ақыры дегеніме жетіп, біршама ақпарат ала алдым.

Суретте: **Рекина МАРИЯ** Егоровна қойылған белгі тас.

Бұрын «Дудар-ай»-ды Марием (Рекина Мария Егоровна) шығарды деп айтылса, енді оның нағыз авторы белгілі болды. Ол әншілік, серілік өнерімен аты шыққан Үлебай Өнетов екен. Үлебай ақын 1966 жылы өмірден өткен. Оқымаған, хат танымаған жан болыпты.

Астана қаласының Көктал тұрғын алабында тұратын жасы сексеннен асқан Сағындық Байұзақұлы деген ақсақал да Үлебайды білетінін жазған. Әннің тарихын білетіндердің айтуынша, Дүйсен деген әнші, домбырашы дударбас жігіт екеуі дос болған. Әндегі «Дудар-ай» осы Дүйсен. Екі дос сол аймақтағы ойын-сауықтың ажарын ашып, көркін қыздырған. Бір күні екеуін Садырбай деген жерге алтыбақанға шақырып, Ұялы ауылынан төтелей өтіп бара жатқанда, алдарынан шыққан 15-16 жастағы орыс қызына кез болады. Бұл Мәриям еді. Қызға екі замандастың да көңілі ауады. Екеуі ақылдаса келе қыз қайсысын таңдаса, соған келіспекші болады. Сөйтіп, қызға сөз салғанда ол Дүйсенді таңдайды. Дүйсен үйленейін десе, ағайындары қарсы болады. Бірақ, табандылық танытқан Дүйсен Мәриямға үйленеді.

Шын ғашық болған Мәриям ислам дінін қабылдайды. Көп ұзамай, Дүйсенді ағайындары ұрып-соғып алып кетеді. Осы арада екеуінің арасында хат тасушы Үлебай болған көрінеді. Ол екеуінің хатын да өлеңмен өріп жеткізеді. Міне, «Дудар-ай» әні осы кезде туады.

– Үлебай ол әнді ағайындары Дүйсенді екінші қайтара алып кеткенде Мәриямның атынан шығарған. Сөйтіп тартысып жүргенде Дүйсен кенеттен ауырып қайтыс болады, ал Мәриям екінші рет Боранбек деген ауқатты қазаққа тұрмысқа шығады. 53 жасында дүниеден өткен. Ұрпақтары осы Астана маңында тұрады, – депті Сағындық Байұзақұлы.

Махаббат пен ғашықтықтың символына айналған «Дудар-ай» әнінің қысқаша тарихы осындай екен. Бүгінгі таңда ғашық жандар рухына тағзым ететін Мария Рекинаның мазары Ақмола облысы бойынша киелі жерлер картасына енгізіліпті.

Ералы ЕСІМОВ,
зейнеткер.

Меншік иесі:
СЫР МЕДИА
жауапкершілігі шектеулі серіктестігі

Бас директор
Марат АРАЛБАЕВ

Қызылорда қалалық «Ақмешіт апталығы» газетінің редакциясы

Бас редактор
Гүлмира ДІЛДӘБЕКОВА

Телефондар:
Бас директор - 40-11-10, 70-11-36 (факс)
Бас редактор - 40-11-10 (ішкі нөмір – 1009)
Қабылдау бөлмесі - 40-11-10 (ішкі нөмір – 1023)
Бас редактордың орынбасары - 40-11-10 (ішкі нөмір – 1022)
Жауапты хатшы, бөлімдер - 40-11-10 (ішкі нөмір –1013, 1018,1021)

Газеттің негізін қалаған Әділхан БӘЙМЕН

Газет Қазақстан Республикасы Ақпарат және коммуникациялар министрлігі Ақпарат комитетінде 2019 жылдың 16 сәуірінде қайта тіркелген. Тіркеу куәлігі №17657-Г.
«Ақмешіт апталығы» қалалық газеті ҚР СТ ISO 9001-2016 (ISO9001:2015) «Сапа менеджменті жүйелері» талаптарына сәйкес KZ. 4310318.07.03.01178 нөмірімен сертификатталған.
Аптасына 2 рет, сейсенбі, сенбі күндері шығады.
Жарияланған материалдардағы пікірлер редакция көзқарасымен сәйкес келе бермейтіндігі, деректер мен мәліметтердің нақтылығына автордың, хабарландыру мәтінін жауапты екендігі ескертіледі. Жарнама мазмұнына жарнама беруші жауапты.

Газет редакцияның компьютер орталығында терілді, беттелді. «ASU» баспа үйі» ЖШС сенімгерлік басқаруындағы «Сыр медиа» ЖШС баспаханасында басылды. Тел: 8(7242) 40-06-68
Газеттің таралымы бойынша 70-14-08 телефонына хабарласуға болады.
Қызылорда қаласы, Бейбарыс Сұлтан көшесі 4 А.

Таралымы 3514 Тапсырыс №1290

Мекен-жайымыз: 120008, Қызылорда қаласы, Бейбарыс сұлтан көшесі, 4А. Т.Жүргенов атындағы шығармашылық үйі.

Нөмірдің кезекші редакторы Айдана СЕЙІЛ